

A

2702

34

BIRZNIEKA – UPĪŠA
**KAUKAZA
KALNOS**

IZDEVIS A. JESSENS RĪGĀ

LATVIJAS IZDEVUMI

Grāmatas skolai un mājai № 34.

A
2702

Birznieka - Upīša

Kaukaza kalnos

Ilustrācijas un vāks J. Jaunsudrabiņa

Izdevis A. Jessens
Rīgā, Kurmanova ielā 18

part. 62.

VALSTS BIBLIOTĒKA
Inv. <u>392.218.</u>

0309111220

E. Pīriņa un J. Uprmaņa drukātava, Rīgā, Marijas ielā 10.

Vasarā.

Kad gads nodzīvots kvēpos un dūmos, tad pāris vasaras vaļas mēnešus gribas pavadīt kaut kur brīvā dabā. Kas pats pie zemes nekur nav saistīts, tam tad arī nav no svara, uz kuŗu pusi savus soļus griest, vienīgi gribas tikai vairāk saules, vairāk zaļumu. Melnās jūras piekrastē to domājos atrast.

Pošanās ceļam nav ilga, jo dzeltenā rokas somiņa nav liela, tur ietilpst tikai veļa. Par visu citu gādās labi ļaudis, kur vien aiznāksi. Prasās vēl no plaukta dažas grāmatas. Bet jūs te visas esat man labas draudzenes, grūta izvēle, ko ņemt, ko atstāt. Paķeru tikai Aronu Matīsa „Tautas dziesmas“ un ar citām: uz redzēšanos rudenī, kad pārvedīšu jums vēl jaunas biedrenes.

Firmas faetons gaida pie trepēm. Sirmis uzmanīgi klausās, kamēr vēl atvados no dažiem darba biedriem. Bet tikko nošūpojas ekipaža, man iesēžoties, viņš bez skubināšanas spēji raujas uz priekšu un pilniem rikšiem prom pa vārtiem uz staciju: sirmis cita ceļa nezina, viņa darbs — vadāt ierēdņus no stacijas un uz staciju.

Biļeti ņemu taisni cauri līdz Batumai, lai pilsētā vairs nebūtu jākavējas pie kases. Pirms vilciena atiešanas kučieris uznācis vēl pateikt, lai no pilsētas pazvanot pa telefonu, kad rudenī pārbraukšot, tad te stacijā nebūšot jāgaidā. Novēlam viens otram laimīgu vasaru.

Un mašīnu dunoņa, un naftas smaka, un skursteņu kvēpi paliek man aiz muguras.

*

*

*

Līdz Tiflisai ceļš pa lielākai daļai vienmuļš: brūnas kailas klintis, novembra ledum un izkurcējušam sniegam līdzīgie sāls ezeri, pelēki melnā izdegusi stepe, vienā pusē tālumā zilgana kalnu grēda, otrā pusē nepārredzams klajums. Tikai pie stacijām stiepjas pret debesīm smuīdrās sudraba papeles, mākslīgi laistītas ar no tāluma vagonos vesto ūdeni. Stacijās garlaikojas krievu ierēdņi un apkalpotāji ar saviem piederīgiem un nemitīgi grauž saules puķu sēklas.

Stepē vietumis redzam tatarus, brūni nodegušus un brūnās skrandās, milzīgām jērenicām galvās, vai nu ligo-

jamies uz kamieliem jeb jāšus uz ēzeļiem savu aunu pavadībā.

Aiz Tifliskas daba atdzīvojas. Piekļūstam pie pašiem kalniem un lienam tajos iekšā. Konduktors iziet vagonam cauri ar aizdegtu lukturi un labu laiku braucam pa tumšu nakts melnumu, kamēr iznākam no tuneļa atkal dienas gaismā. I saule tagad izliekas daudz spilgtāka, i koki daudz zaļāki. Un aiz katra jauna tuneļa jo skaistāki.

Vilciens iet ne visai ātri, un brīžiem zogas galvā domas, kāpt ārā un palikt tepat. Beidzot, kad ieraugu zaļo Melno jūru, nevaru vairs nociesties un kāpju no

vagona ārā, lai gan līdz Batumai vēl labu gabalu ko braukt. Eju gar jūrmalu atpakaļ, tālāku nost no pilsētas, kamēr iznāku apdzīvotā vietā, kur ir skola un pasta stacija. Te būs mans vasaras mitekļis.

* * *

Klejojams pa svešām malām, es arvienu pieturējos pie skolām un pasta. Skolas pašas par sevi mani pievilka un pastā varēja dabūt zināt, kurš kādus laikrakstus lasa. Un spriežot pēc laikrakstiem varēja vērot ar ko, te ilgāki dzīvojot, der iepazīties un no kā sargāties. Dzīves praktika mani bij mācījusi, ka no „Новое Время“ abonentiem ir jāsaģāš, bet ar „Русскія Вѣдомости“ lasītājiem der iepazīties. Pirmais pienāca vietējam mācītājam, pristavam un kādam krievu tirgotājam, bet otro par nožēlošanu te neviens nelasīja. Apprasījos, kā atrast vietējo skolotāju un aizgāja pie tā. Uz viņa aizrādījumu vēl tai pašā dienā sadabāju dzīvokli turpat viņam kaimiņos.

Skolas nama mūsu parastā veidā te nebija. Nesen skolu atverot bij nopirkta kāda no vietējām tipiskām vasarnīcām, sastāvošām parasti no divām ēkām un dārza. Lielākajā ēkā, ielas tuvumā, sastāvošā no istabas un ķēķa, bij ierīkota skola un ievietota neliela biblioteka; mazākajā, dārza dibenā, arī ar istabu un ķēķi, dzīvoja pats skolotājs.

Dārzs bija diezgan plašs, no ielas līdz pat jūras kāpām un ļoti jauks un ēnains. Skolotājs, vietējais adžarietis, laipni atvēlēja dārzu un skolas biblioteku manā lietošanā kurā katrā laikā.

Pusdienas ēdīšu grieķu ēdamnīcā, un rītos un vakaros man pienesis pienu.

Tā tad esmu apgādāts uz visu vasaru.

* * *

Pirmās dienās es nodevos pilnīgi jūrai un skolas dārzam uz jūras krasta.

Izpeldējies lejā zaļajos viļņos, uznāku dārzā un stundām varu nolūkoties no šejienes jūrā un viņas krāsu maiņās. No zaļganā pamattona, kad dzidras, laistoši saulainas debesis, viņa pāriet dzeltenī pelēkā, kad pār kalniem paveļas baltipelēkie kupenainie mākoņi, vai pat tumšimelnā krāsā, kad no aizjūras paceļas tumšidraudošie pārkoņa padebeši, un Pērkoņtēvs no peldēšanās

jūrā dodas atdusēties kalnos. Zibeņi, dārdoņa, melnie mākoņi un tumšie viļņu kalni ar baltajiem pauguriem ceļas jūrā, un līdz ar Pērkoņtēvu nāk uz krasta pusi, lai dotos kalnos, pie kam viļņi, nevarēdami vairs tālāki līdzī tikt, nespēcīgās dūsmās vēl ilgi dauza krastu, sviezdami savas baltās šlakatas pat augšā līdz dārzam ir tad vēl, kad Pērkoņtēvs jau kalnos sen apgūlies. Bet vizuļojošā saule steidz uzlasīt mirdzošās lietus pīles no tumši zaļajām lapām, sākot tepat dārzā, pa visām kalnu piegāzēm, līdz pat Adžarijas sniegainām galotnēm.

Man biedros bieži te sēd mans laipnais dārza saimnieks Taīrovs. Mēs par daudz ko ar viņu esam runājuši pa šīm dienām, kamēr dzīvojam kaimiņos. Par visu viņš stāsta labprāt, izņemot tikai par savu dzimteni Adžariju, kuŗa mani atkal taisni visvairāk pievelk ar savu trakojošu upi Čorohu un savu kalnu pilsētu Artvinu, kuŗas augšgalā vēl esot sniegs, kad apakšā jau ziedot alča *) un drošsirdīgo bezbēdīgo kalnu tautu, kuŗas viena daļa ir pareizticīgi un citi muhamedāņi. Tikko aiznāca saruna par to, Taīrovs aprāva valodu un skumjisērs smaids parādījās uz viņa bālā ģimja. Cik no sava dzīvokļa saimnieka un no viņa paša saraustītajiem stāstījumiem zināju, Taīrovs ir uzaudzis Artvinā, beidzis nupat Kutaisas skolotāju zemināru, apprecējis jau kā zeminarists kāda bagāta grieķu tirgotāja meitu un nupat suņu dienu sākumā no valdības ielikts te par skolotāju.

Reiz pa skolas biblioteku kravājoties, piedāvājos Taīrovam savest kārtībā grāmatas, sastādīt sarakstu. Aizrādīju, ka mācības apgabala izdotajos etnogrāfiskos rakstu krājumos, kuŗu līdzstrādnieki pa lielākai daļai ir paši skolotāji, atrodas ļoti bagāts materiāls dzimtenes mācībai. Vajaga tikai iepriekš pārskatīt visu biezo grāmatu kaudzi un sagatavot attiecīgos izvilkumus. Ari par adzariēšiem un tuvākajām kaimiņu tautiņām te daudz kas atrodams, tikai izkaisīts pa visiem vairāk desmit sējumiem.

„Viņam tas neesot vajadzīgs, jo viņš varbūt nemaz te nebūšot par skolotāju.“

„Kā nebūsiēt, kad jūs jau te ielikti un atbraukuši, te dzīvojat?“

Atkal sēriskumjais smaids un vairāk ne vārda.

Nevaicāju arī vairāk nekā, ja jau pats negribēja stāstīt. Bet tomēr zināma ziņkārība mani bija pamodināta

---

*) Īpaša plūmju suga.

caur šādu viņa atturību izteikt kautko tuvāki par savu dzimteni un par sevi.

Agrāki jau man bij izlicies ērmati, ka es, te pavisam svešs cilvēks, iebraucis tikai uz īsu laiku, var teikt, iegriezies tikai cauri braucot, biju ar vietējo bērnu pasauli jau vairāk iepazinies, nekā Taīrovs, šejienes nākošais skolotājs. Kad izgāju viens pats kaut kur, vai nu uz ielas vai jūrmalā, arvienu man piebiedrojās kādi no mazajiem. Ar pirmajiem no viņiem pats biju meklējis pazišanos, pēc tam citi tuvojās paši man: pienāk tāds applīsis sarkanvaidzītis lielā papahā, nometas vispirms labu gabalu atstatu, tad tuvāki, tuvāki, kamēr pavisam klātu un bez vārda runas sniedz man caurspīdīgos apaļos akmentiņus, kurus viņi pa gadu simteņiem noslīpējuši un izsvieduši te malā. Es saku: „čoh saol!“ un sniedzu kādu sīku naudas gabaliņu, un mēs esam pazīstami un draugi uz visiem laikiem. Bet ja esmu kopā ar Taīrovu, tad pat mani vecie paziņas nenāk vairst man klāt, bet uzsmaida tikai notāļus. Sarunāties ar tiem neprotu, lai izzinātu, kas tam par iemeslu.

Tad vēl man likās savādi, ka Taīrovs nesagājās ne ar vienu no vietējiem iedzīvotājiem, izņemot mācītāju un pristavu. Reizēm viņš gāja pats pie tiem, reizēm tie sūtījā viņam pakal.

Sēžam ar Taīrovu dārzā. Pienāk policijas kārtībnieks un, pacēlis roku sveicinot, saka Taīrovam pa krieviski:

„Načalnik tebe pozoval!“ Un aiziet.

„Tas taču bija adžarietis?“ prasu Taīrovam.

„Ja.“

„Kādēļ viņš nerunā ar jums adžariski, bet lauza nepareizu krievu valodu?“

„Tas laikam tā oficiāli.“ Un atkal parastais smaidis. Reiz sarunās par skolas būšanām manā dzimtenē, par

kuŗu Taĩrovs vienmēr dzĩvi interesējās, viņš apprasās, kādas mums esot ticības.

„Lielākā daļa luterāņi, tad arī katoļi un pareizticībnieki.“

„Un kādas attiecības starp dažādo ticību piederīgiem?“

„Nesaprotu īsti jūsu jautājumu.“

„Vai viņi nenaidojas savā starpā?“ Taĩrovs jautā.

„Mani dzimtsbrāļi pārtikuši pāri tam laikam, kad

interesējās, kāda katram ticība. To ieskata gluži par nesvarīgu blakus lietu, bet lūkojas tikai, kāds cilvēks, un tā arī pret to izturas. Mācītāji paši savā starpā gan drusku nesatiek, bet tas varbūt aiz maizes naida.“

Brīdī ne viens, ne otrs no mums nekā nerunājām.

„Atvainojāt man vienu jautājumu, kuŗu izsaku jums, kā amata biedrs,“ nenocietos no savas puses. „Caur ko izskaidrojas jūsu biežā satiksme ar pristavu un mācītāju? Viņiem taisni pretēji mērķi, nekā mums tautskolotājiem. Bet ar vietējiem iedzīvotājiem, kuŗos skolotājam jārod

atbalsts savā darbībā, neredzu neviena pie jums iegriežamies.“

Taīrovs drusku piesarka un labu laiku nekā neatbildēja. Nožēloju, ka šo jautājumu biju aizkustinājis.

„Tādēļ, ka pristavs ar mācītāju grib, lai es te būtu par skolotāju, bet vietējie iedzīvotāji to negrib.“

Pēc šiem vārdiem Taīrovs piecēlās un aizgāja.

*   *

*

Nākošās dienās gājām ar Taīrovu apskatīt kādu grieķu tabakas plantāciju, ķiniešu tējas audzētavas Čākvas tuvumā un kādu lielāku ārzemnieku augļu dārzu ar plašu konzervēšanas iestādi. Vēl mums bija projektā kādas trīs dienas pavadīt pie Taīrova sievas tēva ceļojšām bitēm.

Tagad bišu drava atradās Mamisonas aizā, netālu no sniegiem, kur patlaban tikai atdzimst pavasara dzīvība ar visdažādākajām smaržu un medus bagātajām kalnu puķēm. Šimbrīžam vēl notiekot bišu virzīšana kalnup, jo sniegs vēl arvienu atkāpjoties augstāk kalnos. Aizbrauksim uz Kutaisu un tad kopā ar Taīrova sievas tēva medus ievācēju dosimies gar Rionas krastiem uz augšu līdz bišu saimēm; vienu dienu paliksīm tur un trešā dienā atkal atpakaļ. Vajadzēja tikai izzināt, kad medus vācējs būs mājās un kad dosies atkal atpakaļ pēc jauna medus transporta. Taīrovs apsolījās to izzināt, jo būšot drīzi Kutaisā.

Pa Taīrova prombūšanas laiku ēdamnicā tuvāki iepazīnos ar vietējo pastmeistaru, gruzīnu, kuŗa sieva ar bērniem un meitu bija aizbraukušas uz Tiflisu pie radiem. Vakarā viņš man piebiedrojās jūrmaalā un sarunā starp citu aizķērām arī jauno skolotāju.

„Jo ātrāki viņš no šejienes aizies, jo labāki; tikpat dzīve viņam te nebūs,“ pastmeistars noteica.

„Kādēļ jūs tā domājat?“

„To jums teiks kurš katrs šejienietis, ja tikai jums uzticēsies un būs atklāts.“

„Bet kādēļ?“

„To viņš pats vislabāki zin un tādēļ arī savu jauno sievu neved te šurpu.“

„Nesaprotu, kas tad viņu te attura?“ es brīnējos.

„Pierunā un attura pristavs ar mācītāju un caur viņiem arī skolu valde. Negrib ierādīt, ka vietējiem iedzīvotājiem te arī kāda vēlēšanās vai noteikšana. Un caur šādu nekam nevajadzīgu spītību cieš tikai skola, jo neviens bez spaidiem ar labu prātu nesūtīs pie viņa savus bērnus. Viss var beigties vēl traģiskāki.“

Es lūdzu, lai man paskaidro tuvāki vietējo sadzīves politiku un attiecības.

„Jūs jau ar viņu tuvos draugos un tādēļ zināt visu vislabāki no viņa paša.“

„Mums dažreiz sarunas ir gan līdz šai vietai nonākušas, bet te arī atdūrušās. Tairovs par tādām lietām nemīl runāt.“

Un pastmeistars mani sāka iepazīstināt ar vietējo politiku.

Adžarieši no sieniem laikiem esot muhamedāni, bet daži pēc Batumas piedalīšanas Krievijai pārgājuši arī pareizticībā. Kas šāдай pāriešanai bijis par iemeslu, te nav no svara. Bet vēlāki vairs tādās pārejas nav bijušas, tikai pareiznieku bērniem pēc likuma vajadzējis būt atkal pareizniekiem. Un tā bez īpaša naida dzīvo satiecībā savā starpā pat vienā ciemā attāli radnieki, vieni muhamedāni, otra pareizticīgi; vieni iet piektdienās uz mullas saukšanu uz mošeju, otru svētdienās zvani aicina uz baznīcu. Inteligenti, it īpaši pēdējā laikā, sakarā ar cittautībnieku pārkrievošanas sistemu, ir stipri nostājušies pret visu piespiesti krievisko un tā tad arī pret pa-

reizticību, kas veicina pārkrievošanu. Un te nu Taīrovs ņemas un pāriet pareizticībā un apprec grieķieti. „Ko viņš personīgi dara, tā ir viņa sirdsdarīšana un par to mums nav daļas, bet tāds mūsu nākošo paaudzi mācīt nevar,“ spriež Adžarijas intelīģence, un ar šo spriedumu mūsu sadzīvē ir jāskaitās. Atzīt to vienīgi negrib pristavs ar mācītāju un grib, lai Taīrovs visādā ziņā visiem par spīti paliek te par skolotāju. Bet ko viņš viens iesāks, ja visi vietējie iedzīvotāji ir pret to. Ari bērni ir pret viņu un runā savā starpā, ka neiešot pie atkritēja skolā. Nezin, kas viņiem to stāstījis . . .

„Bet varbūt viņš aiz pārliecības jeb mīlestības pret savu sievu ir mainījis savu ticību?“ es iebildu.

„Ari es izteicu tādas domas, kad man iznāca par viņu sarunāties ar adžariešiem,“ pastmeistars atteica. „Bet tie, kas Taīrovu pazīst tuvāki, apstrīd, ka pārliecības te nevarot būt, jo ticības lietās viņš esot ļoti vienalzīgs. Bet ja aiz mīlestības, tad lai ejot un dzīvojot pie savas sievas, sava sievas tēva, vai arī kur citur par skolotāju, tikai ne te pie mums . . . Tāds viņu vienkāršais spriedums.“

„Bet ja nu Taīrovs šo spriedumu neievēro?“

„Tad jo sliktāki priekš viņa. Ieročus tie slepus nēsā visi. Vai maz viņu starpā notiek visādas nejaušības?“

* *

*

Pārbrauca no Kutaisas Taīrovs un norunājām braukt nākošu sestdien. Svētdien esot viņa sievas tēva Mihailidisa dzimšanas diena, uz kuŗu tas lūdzis arī mani ierasties, un pirmdien laidīsim tālāk pēc medus.

Biju savā prātā noņēmis pie izdevības vēl reiz ar Taīrovu iesākt sarunas par viņa personīgajām lietām un izteikt viņam savas domas, lai labāki pāriet citur par skolotāju, nekā te paliekot celtu naidu pret visiem. Lai

pēc tam tad dara, kā pats grib; vismaz es, kuŗš nevilus arī biju iespiedies šīs ciema politikas vidū, būšu darījis, ko varējis.

Sestdienas vakarā ieradāties ar Taīrovu Kutaisā.

Mihailidiss atstāja turīga austrumu tirgotāja iespaidu. Ģērbies pa gruzinu modei gaŗā brūnā čerkeskā ar spoŗiem patronveidīgiem izgreznojumiem uz krūtīm, pie sā-niem piejostu revolveru, skūtu galvu un gaŗām ūsām,

viņš mūs sagaidīja pie savas divstāvu mājas un veda caur dārzu otrā stāvā. Par apakšējo stāvu viņš izteicās, ka tā esot sieviešu valstība, kur tās bez liekām vajadzībām šodien neviena nelaiŗot iekŗā.

Lielā zāle bija nokārta vienos tepiķos visgaŗām sienām; plānā zemie turku divani arī aplāti raibiem perzieŗu tepiķiem un aplikti izŗūtiem apaļiem samta spilveņiem — mutakiem. Pie sienām virs tepiķiem karājas resni kalnu buku, tūru, ragi, daŗi ar visām galvām, daŗi

sudraba apkalumos ar nokārušamies sudraba ķēdītēm, pagatavoti svinīgos brīžos viņa dzeršanai.

Pārgājām uz ēdamistabu, kurā arī bija tepīki, spieģeļi un divani. Tikai pašā istabas vidū atradās liels masīvs melns ēdams galds, aplikts visapkārt tādiem pat melniem krēsliem; pie sienas liela melna bufete ar spieģeļiem durvīs un apkrauta visādām vāzēm.

Apkalpotājs gruzins, baltā bešmetā ar tievi sajostu viduci un plānos zābacīnos, klusi un veikli rīkojās ap galdu, rindodams dažus uzkožamos ar viņu.

Mihailidiss skubināja papriekš uzkost un iedzert viņu, tad nāksot šašliks. Vispārī īstais sarunu vedējs bij Mihailidiss pats un vairāk ar mani, kā viesi.

Viņš ņemās mani pamatīgi izjautāt: Ko darot? Cik pelnot? Pie kā kalpojot? Vai mans principals Benkendorfs esot bagāts? Cik naftas viņam mēnesī ienākot? Kad atteicu, ka daži miljoni, viņš apmierināts palocīja galvu un noteica: „Pā! pā!“

Drīzi, kam Mihailidiss aizgāja savās darīšanās, mēs ar Taīrovu gājām uz balkonu, no kurienes varēja pārredzēt visu pilsētu ar kuplajiem zaļajiem dārziem, apkārtējās kalnu grēdas, Rionas ieleju un tālumā kūpošo lokomotīvu ar gaŗu rindu vagonu ceļā uz Batumu.

Taīrovs visu laiku jutās nebrīvs, nospiests. Man likās, ka viņam nepatika mana nopratināšana, kur katrā viņa sievas tēva jautājumā izskanēja nauda, nauda un atkal nauda.

Uznāca apsveicināties Taīrova kundze, ņieviņa bāla brunetīte, jauniņa vēl, kā vecākās klases skolniece. Viņa pasniedza vīram divi vēstules uzplēstos kuvēros.

„Labi, ka jūs atbraucāt,“ viņa griezās pie manis, kā pie veca pazīstama. „Man vīrs par jums tik daudz stāstījis. Ceru, ka jūs mums varēsiet dot kādu padomu un

piekritīsiet man, ka mums tur nekāda dzīve nebūs. Pat braukt uz turieni negribu.“

Tāda atklātība uz pirmā soļa man lika domāt, ka viņai ģimenē nav neviena, kam izteikt savu sirdi, tādēļ ir tik atklāta ar pavisam svešu cilvēku.

„Tagad sāk pat man rakstīt draudu vēstules. Kāda vīra radniece no Batumas dod mums padomu ar labu atstāt vietu, bet otrā anonīmā vēstulē jau kāds draud. Ko viņi īsti no mums grib? Un tēvs ar pristavu un mācītāju negrib ne dzirdēt par vietas atstāšanu.“

Taīrovs iebāza vēstules sev kabatā un neteica ne vārda.

Uznāca nama tēvs un jaunā sieva klusi nozuda.

Sākam runāt par bitēm.

Mihailidisam esot ap astoņdesmit saimju, kuņas viņam izmaksājis ap pieci simti. Tagad pa vasaras mēnešiem ņemot ap pudu medu katru mēnesi. Bet par to jāturot divi cilvēki: bišu vecis ar zēnu, un pāris reizes mēnesī jāšūtot vēl no lieka ar maizi, pārvest medu un reizēm pārvadāt bites. Peļņa neesot visai liela. Znots gan varēšot tur pie skolas ierīkot labu dravu. Bišu tur ciemā nevienam neesot. Lieka cilvēka arī nevajadzēšot turēt. Ar katru gadu pie labas uzraudzības varēšot dravu dubultot . . .

Varēja redzēt, ka Mihailidiss uz znota vietu liek lielas cerības.

Vakarā iepazinos ar nama māti, resnu vecīgu damu, ietinošos raibā zīda lakatā, ar melnu samta kronīti-cepurīti uz kuplajiem iesirmajiem matiem. Izņemot dažas pieklājības frāzes nepareizā krievu valodā, viņa cita nekā pa krieviski nesaprata. Tādēļ mēs ar smaidiem un žestiem vien sarunājāmies.

Otrā dienā atbrauca pristavs ar mācītāju novēlēt laimes mājas tēvam. Un sākās krietna iedzeršana, pie kam

arī sudrabkaltie tūru rāgi kļuva laisti darbā un dzerts no rāgiem uz veselībām ar garām glaimojošām runām nama mātel un tēvam, viņu nelaiķa vecākiem, vecvecākiem un visādiem radu gabaliem, starp tiem arī uz Taīrova, kā Adžarijas gaismas nesēja veselību, kuŗš pašķiršot krievu kulturas ceļu Adžarijas tumšajās kalnu aizās; kāda nozīme esot viņa misijai, to norādot vietējie ūpi un kraukļi, kuŗi, no gaismas baidīdamies, jau tagad sākot kļūt nemierīgi, bet kuŗus savaldīšot un izkļiedēšot kā cāļus, kad

krievu varenais zābaks piesperšot pie zemes un uzsaukšot: „Kuš! katrs savā vietā!“

Visu runu turētājs un veselību uzsaucējs bija prištavs. Visiem klātesošiem vajadzēja ar savu viņa trauku piesist tam, uz kuŗa veselību dzēra.

Es pirms saskandināšanas ar Taīrovu piemetināju, ka īsta uguns ar visur sildošiem stariem neatpīdēs no turienes, kur to kurs ar naidu, piesitot smago krievu zābaku un uzsaucot draudus, bet no turienes, kur pie kopīga sārta

Virieši gani ar saviem vilku suņiem stāvēja nepakustēdamies ceļa malā un pavadīja mūs ar saviem skatieniem.

Sākās nelieli uzkalni, apauguši lazdām, činarām, vāczemes riekstu kokiem un meža plūmēm. Dažādi stāpekļu augi bija savijuši atsevišķus kokus tā vienkopus, ka vietumis nebij iespējams mežā ne ietikt.

Upes gultne kļuva šaurāka, tecēšana dzirdamāka. Ezelēns ar dzinēju vairs tā nesteidzās. Ari mēs manījām, ka ceļš sāk iet stipri uz augšu.

Aiz kāda asa paugura, kur ceļš un upe pēkšņi nogriezās pa kreisi, dzirdēja kādu kaucam un vaidam. Drīzi ieraudzījām mums nākam pretīm vecu gruzinu ar garu baltu bārzdu, galvā vecu pašpītu salmeni. Stipri sagāzies uz priekšu, viņš vilka sev nopakaļus pavadā divus vēršus, piejūgtus primitīvai arbai uz viengabala riteņiem cilvēka augstumā. Riteņi bija bez ulēm un tieši piestiprināti asij, kuŗa kaukdama un vaidēdama griezās zem arbas kulbas. Večuks likās, vilka pajūgu stiprāki, nekā abi vērši, kuŗi gāja gorīdamies, reizēm noplūkdami pa

kušķim no ceļmalu zālēm. Sirmgalvja nodegušās krūtis un melnās kājas spilgti atšķīrās no plānā krekla un katuna apakšbiksēm. Mūs ieraudzījis viņš apstājās, it kā nopriecādamies par negaidīto atpūtu. Vērši pagriezās pret meža pusi un sāka plūkt zaļumus.

Jo augstāki nācām kalnos, jo zemāki laidās saule, jo slaikākaš kļuva ēnas. Apstājamies drusku kastaņu mežā, kur auga ēdami kastaņu rieksti. Atšķīras viņi no parastajiem kastaņiem no ārienes tikai caur to, ka zaļā čaumala bij gluda un līdzinājās gandrīz meža āboltēnam. Auglis vēl nebija ienācies. Brītiņu še atpūtušies, devāmies atkal ceļā un nospriedām šonakt iet līdz pat galam.

Ceļš kļuva arvienu stāvāks, upe trokšņaināka.

Vietām, kur iznācām uz skrajākiem vai pavisam no kokiem plikiem pauguriem, varējām saredzēt jūru, spilgti apspīdētu no viņai tuvojošās saules. Pašā apvāršņa malā no Soču uz Batumas pusi gāja tvaikonis, atstādams aiz sevis veselu dūmu strīpu, kuŗa mazpamazām izzuda.

Starp ozoliem vietumis parādījās bērzi. Bijām taisni uz kādas klintš pie maza bērziņa, kad saule neparastā lielumā, kā nedroši, lēnām grima iekšā jūrā. Vēl ilgi nevarējām atraut savus skatus no tās vietas, kur pazaudējām sauli un tagad sārti gailējās debess.

Drīzi pavisam satumsa. Spildzoši kukaiņiši zālē, uz lapām un lidojot rādīja mums ceļu.

Bijām kādu stundu vai divas gājuši, kad mums likās, ka esam aiznākuši jau līdz eglēm, lai gan ceļmalā vēl nevienas negadījās. Sākam tā klusu pie sevis spriest, ka slikti nebūtu tagad atpūtai drusku nosnausties, bet dikti viens otru mierināt, ka vairs nav tāļu līdz bitēm. Beidzot ēzelis, kuŗš gāja mums dažus soļus pa priekšu, apgriezās pret mums un apstājās. Taīrovs prasīja dzinējam, cik tāļu vēl ir ko iet.

„Vēl droši kādas pāris stundas.“

„Ko mēs tur rīt visu dienu piedarīsim? Labāk atpūtiesimies, nogulēsim dažas stundas. Gan jau rīt nonāksim vēl diezgan laikus,“ lika Taīrovs priekšā.

Man tas bija ļoti pa prātam runāts. Atgājām no ceļa uz līdzena mauriņa. Dzinējs sapinā ēzeli. Un likāmies uz zemes.

Neatminos, kad tik cieti un atspirdzinoši būtu gulējis, kā to naktī. Kad pamodāmies, saule jau sen bij uzņākusi, slēpās tikai vēl aiz kalniem. Ēzelis, pieēdis, arī bija no-

licies gulēt. Valdīja tik dziļš klusums visapkārt, ka dzirdēja spindzam zemes biti, pārļaižoties no vienas puķītes uz otru.

Iesāpus mežā bija dzirdama kāda putna nenoteikta pogošana. Pagāju uz putna pusi. To gan neatradu. Bet ieraudzīju tomēr zaļu egli ar lieliem zaļgani sarkaniem čiekuriem. Kad atgriezos atpakaļ, mani biedri arī jau bija kājās, un ēzelis gatavs uz iešanu. Paņēmām pa gabaliņam lavaša*) un iedami ēdām.

*) Gruzīņu plāna karaša.

Mežs kļuva arvien skrajāks, koki mazāki. Beidzot tikai azaliju un rododendronu krūmi, tadniecīga zāle un puķes, gleznas smaršošas puķes visvisādās spilgtās krāsās.

Ezelis ar zēnu nogriezās no ceļa sāpus pa mazas žirgtas upītes iedobumu un drīz ieraudzījām nelielu baltu telti un aiz tās pirmā acumirkli kaut ko līdzīgu veciem ebreju kapiem, kur palikuši tikai raibi aprakstītie stabiņi. Šie stabiņi, tuvāki pieejot, izrādījās par bišu kokiem.

Sirmais garmatainais un garbārdainais biškopis ļoti līdzīgs zīmētajiem vecās derības praviešiem, patlaban telti brokastoja medu un maizi. Zēns bij aizgājis turpat pie upītes pēc ūdens.

Tik sirmgalvis, kā zēns ļoti priecājās par ciemiņiem, kādus viņi pa vasaru te kalnos visai reti redz. Zēns ar mūsu pusauģi sametās tūlīn draugos un kaut kur izzuda. Sirmais pravietis ņēmās mums izrādīt savu saldo valsti un čaklās pavalstnieces.

Katru saimi, man likās pat katru atsevišķu bitīti, viņš pazina, kā savus abu roku grūti saliecamos pirkstus. Pie katra stropa viņš apstājās un stāstīja, stāstīja pa gruziniski, kamēr mēs, no bitēm baidīdamies, mīdijāmies un traucāmies uz priekšu. Caur Taīrovu viņš man lika teikt, ka no viņa bitēm neesot ko baidīties, tās neviena neaiztiekot, ja tikai tišām viņas nekaitinot. Pie tam viņš bitītes, kuņas staigāja zemē gar kokiem, ņēma saviem pulka pirkstiem un neveikli bāza pa lidcaurumu iekšā stropā. Un bites patiesi bij tā aizņemtas savā darbā ar kalnu puķēm, kā viņām nepavisam neatlika vaļas ievērot tur kādus pienācējus no jūras līdzenuma: tikko izrāpušās no medus krāfuvēm uz laipīnas, tās metās gaisā un izzuda uz kalnu pusi. Un laižoties atpakaļ pilnajām dzeltenajām biksiņām, neviena nešķobijās ne pa labi, ne pa kreisi, bet

kā sviesta nokrita taisni uz sava stropa laipiņas un acumirkli pazuda iekšējās rūmēs . . .

Un tad mēs sēžam telts priekšā un mielojamies ar dzintarmedu un rupjkiešu maizi un padzeram no kopīgas krūzes kristaltīro ledusūdeni, no strauta iztekas nupat nestu. Ņemam pa gabalam maizes, mērcam taisni druvnesī medū un ēdam, tā kā pilieni pat bārdā ietek un ūsas aplipina. Bet sirmais pravietis arī te zin mierināšanu: tai bēdai palīdzēšot strauta avots, kur pēc mielasta viņš katru reizi mazgājot arī savu balto bārdu.

Paēduši un nokopuši atliekas, ejam uz avotu.

Mūsu priekšā stāv klints, kā pasakās burvja glāžu kalns, kur ne uzkāpt, ne uzjāt. Un taisni pašā vidū, vīra augumus četrus no apakšas, ir iedobums pirtslodziņa lielumā, no kuŗa krīt ārā spaņņa lējiena stiprumā fontans ledusauksta ūdeņa. Apakšā fontans izšķīst strāvās uz visām pusēm, bet netālu satek atkal kopā mierīgā akmeņu muldā un no šejienes pa akmeņu iedobumu tālāk pa upīti uz leju.

Mēs noliecamiem pie muldas un ar īstu baudu mazgājam savus ģīmjus, lai gan pēc ilgākas mazgāšanas pirksti metās aiz saltuma sarkani.

Tad bišu tēvs mūs atstāj vienus.

Jāejot aplūkot, cik šodien būšot spietotāju. Viņš ne-baidoties, ka viņa bites no viņa kur aiziešot. Neesot te nekur vietas, kur bitītei piemānot, izņemot klints spraugas, kur bites nelabprāt metoties, jo spraugu grūti pašu spēkiem vien piepildīt, bet tomēr vērīga acs jāturot, lai izgājējām ilgi nebūtu jāgaida pajuntas. Arvienu jāturot daži tukši stropi gatavībā.

Un viņa sirmais stāvs baltajā, gaŗi izlaistajā kreklā sagubis lēnām aiziet uz telts pusi.

Mēs ar Taīrovu tepat klints tuvumā noņemamiem at-dusai.

„Laimīgs sirmgalvis,“ es ieteicos: „Cik viņam gan varētu būt gadu?“

„Kāds simtiņš jau būs,“ atsaka Taīrovs. „Vismaz mans sievas tēvs tā izteicās, ka viņam drīz jāpalūkojoties pēc cita biškopja, jo diez' vai par simtu šis pāri vilkšot.“

„Tīrs kalnu gaiss, mierīga dzīve, veselīga barība . . . Tīri apskaužama dzīve,“ Taīrovs pa brītiņu vēl piebilda. „Es jūsu vietā gan viņu neapskaustu, bet mācītos

par racionalu biškopi un vēl vairāk paplašinātu dravu. Ganību te netrūkst.“

„Ja es arī to gribētu, mans sievas tēvs ar to nebūtu mierā.“ Taīrovs it kā atdzīvojās: „Jūs viņu nepazīstāt: viņš grib, lai es ieņemu kaut kādu redzamu vietu, kur es arī citiem kritu acīs. Un pie tam lai es katru brīdi gatavs stāties viņa darbā, kad viņš sauktu, bet pats nelaiž mani ne tuvumā pie saviem veikaliem. Un tālāk prom no sevis arī nelaiž . . . Un te taču es nevaru palikt vietā, jūs arī tam piekrītat?“

„Bet jūs jau varat palūgt savu priekšniecību, lai jums dod tepat kur citur kādu vietu pie gruziņiem!“

„Jūs dzirdējāt pristavu. Tāpat skatās arī skolu inspektors: Ja draudze negrib, tad taisni nevajaga piekāpties — ne viņiem kāda teikšana, bet mums! Pēc gada sola mani pārcelt, ja nebūšot vēl iedzīvojies, tagad nē . . . Bet kas var zināt, kas par gaŗo gadu vēl var notikt . . .“

Taĩrovs aizgriezās no manis sāņus.

Bij nepatīkami grūti ap sirdi un nezināju acumirkļi ko teikt, par ko iesākt runāt. Klusēju un domāju, kamēr iemīgu.

Kad atmodos, Taĩrovs bija cieti iemidzis. Un arī es necēlos. Pa sapņiem biju bijis mājās Balahanos un arī tagad domās tur kavējos. Piepeši man iešāvās prātā: kā būtu, ja arī Taĩrovu uzaicinātu līdzī uz Baļahaniem. Vai nu tur, vai Bakū visādā ziņā kādu vietu atrastu. Kādu nedēļu pameklētu un darbs rastos. Vai mazumš tā man atbraukuši līdzī no dzimtenes, un vietas visi atraduši, gan par skolotājiem, gan kantoristiem . . .

Modināju Taĩrovu tūliņ augšām.

„Braucat man līdzī uz Baku vietā!“

Viņš uz reizi nekā nesaprata. Kas par Baku? Kas par vietu? Bet kad viņam labi izskaidroju, viņš bij ar mieru. Tikai tā uz zilu gaisu esot nedroši. Arī sievas tēvs nebūšot tā mierā. Bet ja vieta jau būtu nodrošināta, tad sievas tēvs ar prieku laistu. — Bakū pelnot lielas algas.

„Nu tad telegrafēsī un pieprasīsī,“ es teicu. „Un ja nebūs tūliņ, tad es pārbraucīs sameklēšu un jums paziņošu.“

Ceļamies tūliņ un steidzamies lejā uz mājām, lai ātrāki varētu telegrafēt. Aizsūtām divas telegramas: vienu

savam darba biedrim uz firmas kantori, otru tautskolu direktoram.

Pēc kādām četrām dienām dabūju atbildi no sava darba biedra, ka ir svabada kantorista vieta, jo Medvedjevs pārvests uz mūsu pilsētas kantori.

Vēl pēc pāris dienām pienāca arī no direktora atbilde, ka divas skolotāju vietas arī vēl svabadas, lai tik pasteidzinot kandidatus.

Braucām uz Baku trijatā. No pilsētas pa telefonu izsauca mūsu firmas kučieri un lūdzu, lai brauc man pretīm lielajā divzirgu faetonā.

„Vai sievu pārvedāt līdzī, vai?“ kučieris pa telefonu prasa.

„I sievu, i sievas vīru,“ atbildu.

Džamaledins un ērglis

Atmiņas.

I.

Mēs te esam trijatā, es istabā, Džamaledins aiz loga un ērglis uz jumta.

Džamaledins no paša pavasaŗa nedzīvo vairs savā istabiņā, bet aiz loga: tur viņš uztaisījis starp mūri un skolas sienu no salasītiem dēļiem un zālēm sev ligzdu un pavada katru nakti līdz rītam.

Ērglis uz jumta stāv visu laiku nepakustēdamies, tik dienā, kā naktī.

* * *

*

Es no mums te ierados pirmais — iebraucu kādā jaukā dienā no Kusaru puses ar pasta trijģūgu. Biju vēl jauns bezbēdģgs zģns, kuŗu interesģja viss, kas vģl nepieredzģts, nepiedzģvots. Tādģļ ar vislielģko patģku braucu uz pģris gadiem uz Dagestanu.

Šaurais ceļģ no paša agra rģta sģka vģties pa Samuras labo krastu uz augģģu kalnos iekģģ, un tģ visu augģ dienu pret debesģm vien. Mans vedģjs, pie kalnu ceļģiem pieraduģšais molokans, sģdģja mierģgi uz saviem reģģģiem un pa paradumam vicinģja savu ģso pģtadzģģu un bģrģs ar zirģiem. Es vietģm virzģjos savģ sģdekģļģ uz klinģģu pusi un reizģm pat lģdģģu pieturģt zirģģus un izlaģst mani pavģsam no kulbas: nevarģģģu bez galvas reģģģģanas noraudģģ-

ties uz apakšā veļošiemies melnajiem vilņiem, kad ceļš stāvus pārkārās pāri upei un augšējie klintsfgabali katru acumirkli draudēja novelties un mūs sadragāt. Ari drošie, izturīgie kalnu zirgi steidzās vienaldzīgi uz priekšu, ar vienu augstāki, nemanīdami nekādas briesmas, ne no upes apakšā, ne no pārkārušiemies klintsfgabaliem augšā.

Ap pusdienu atpūtāties iepretīm Čachčachai pie kādām lezgiņu sudmalām, ietaisītām uz nelielas Samuras ietekas.

Kamēr zirgi gurdi grauza savus miežus, gāju aplūkot sudmalas; tās, droši vien, četri vīri varēja uz reizi aiznest ar visām ēkām un visiem akmeņiem. Pat pie mums sudmalās parastu miltu putekli te nebija manāmi. Aiz Samuras trokšņa nedzirdēju ari te ne mazākās skaņas — redzēju griežamies tikai nelielu dzirnu akmeni, grimstam lēnām kviešu graudus akmeņa vidū un spiežamies ārā no akmeņu starpas miltus.

Pēc kādas stundas devāties atkal ceļā uz saulē vižuļojošā Šalbusdaga pusi un braucām līdz pat saules rietai, bet tomēr tuvāki viņam netikām: reizēm viņš mums

izzuda pavisam, tad parādījās viņa baltā sniega galva no jauna, bet tikpat tāļu, kā iepriekš, un tā līdz pat vakaram, kamēr nonācām pie Ahtičajas un Samurčajas satēkas. Te, lezgiņu aulā, bija mana jaunā dzīves vieta.

II.

Uz bazara ¹⁾ mans vedējs prasīja, kur te atrodama skola. Tūliņ daži sārtvaidži - zēni, baltos kažociņos un vai nu zeķēs, vai koka tupelēs, sāka cits citam saukt: učiteļ! učiteļ! un skriet trijjūgam papriekšu uz skolas

pusi. Kāds slaiks lezģins, pusbūža ģados, arī nāca mums no bazara iepakaļus līdzi. Pie skolas zēni jau bija sadabūjuši atslēgu, atvēruši durvis un, viens otru grūstīdami, pētoši skatījās uz mani. Prasīju zēniem, vai viņi te mācās, bet viņi mani nesapraža un smiedamies kaut ko prasīja no sevis. Es savukārt viņus nesapratu un varēju atteikt tikai pa tatariski „biļmeram“. Un visi mēs par tādu nesaprašanos sākām jo sirsnīgi smieties. Kāds no viņiem iesaucās: „Ragimhan“ un aizskrēju, ka plikie papēži vien nospīdēja. Tikdaudz nopratu, ka viņiem ir kāds ievēro-

*) Tīrgus laukums.

jams biedrs, Ragimhans, kuŗš mūs visus saprastu, un ka aizskrēja viņu meklēt.

Pa tam no bazara mums līdzī atnākušais slaikais lezģins uz ātru roku bija jau visu manu sīko mantību izvācis no tarantasa *), sanesis istabā un runāja patlaban ar molokanu pa tatariski, kur vislabāki atpūtināt zirģus pa nakti. Tad viņš mani aicināja iekšā, uz ātru roku uzsildīja patvāri, pārnesa no bazara čureku **), uzvārija olas un, tūliņ pēc paēšanas, skubināja uz guļu pēc tajā ceļa.

Kamēr aizmigū, man visu laiku šalca ausīs Samuras ūdens troksnis un akmeņu kļaudzēšana, straumei tos veļot. Pa sapņiem braucu pa šauro kļintīs iecirsto ceļu, pārkārušos pār melno upi, un visu nakti bijos no karošiem kļints gabaliem . . .

Otrā rītā tikko piecēļos, slaikais lezģins man ienesa ledus auksto upes ūdeni nomazģāties un stājās atkal savās saimniecības darīšanās.

Un tā mēs, ne vārda par to savā starpā nerunājuši, sākam dzīvot kopā ar slaiko lezģinu, atnākušū, mums iebraucot, līdzī no bazara.

III.

Tas bija Dģamaledins.

Redzu viņu vēl tagad acu priekšā, lai gan pagājuši jau vairāk nekā divdesmit gadu, kur mēs pēdēģo reizi redzējāmieš: melnģsnēģu, kalsenu, skaistu seģu, dedģīgām tumšām acīm, nelielām saskrullētām melnām ūsiņām, ar skūtu galvu, baltu sproģainu papachu ***)) pašā pakausī, garā katuna bešmetā, ****)) melnu siksniņu apģostu viduci . . .

*) Rati.

**)) Maizī.

***)) Augsta aitādas cepure.

****)) Virs kreķla drēbes.

Maz viņš runāja un nekad bez vajadzības pirmais neiesāka. Ja bija aizņemts ar kaut ko, tad viņš klusu nāca un gāja, kā ēna. Ēdienu laikos parādījās uz galda barība; pēc ēšanas, nedzirdot un nemanot, visi trauki atkal nozuda.

Par ēdieniem viņš pirmās dienās prasīja, ko gatavot, bet kad redzēja, ka es pats nekāds pratējs tajās lietās nebiju, tad arī vairs neprasīja, bet katru reizi gatavoja

pēc savas izvēles un spējas. Un vienumēr jo gārdi. Vienīgi no hinkala atlūdzos — tie bija par daudz saķiplokti ķilķēni.

Vaļas brīžos Džamaledins sēdēja savā istabiņā uz grīdas un ar kaut ko nodarbojās; visbiežāki no pagales vienīgi ar naža palīdzību viņš gatavoja sazus*), uz kuņģiem arī pats jo veikli spēlēja. Tikko Džamaledins ar vakarējo pagali, šodienējo sazu spēlēdams aizgāja uz bazaru, sazu

*) „Sazs“ — lezģiņu muzikas instruments ar stīgām no zirgu sariem.

viņš vairs nepārnesa. Viņam to atpirka par astoņdesmit kapeikām. Tā bij viņa noteiktā cena. Tad viņš sēdās atkal uz grīdas un taisīja jaunu sazu un katru reizi ar vēl labāku skaņu, kā viņš apgalvoja . . .

Ar laiku izzināju Džamaledina dzīves stāstu:

Viņa dzimtene bija netālu no Derbentas kalnos. Dzimtaulā viņam iznācis kāds sarežģījums, caur ko bijis jānokauj otrs lezģins: abi viņi ieskatījušies vienā skuķē; otrs lezģins pārsolījis un paņēmis. Džamaledins arī apprecējis citu skuķi, piedzīvojis mazu meitenīti un dzīvojuši laimīgi. Te kādā jaukā dienā otra lezģina sieva, viņa vispirms nolūkotā skuķe, uz ielas viņam nometusi knipi deguna priekšā. Džamaledins knipja metējai nekā neteicis — ko ar sievieti runāt? — bet aizgājis pie viņas vīra izskaidroties, un lieta beigusies ar to, ka Džamaledins kļuvis par kanleju *).

Tad parastais sods: kanlejs uz desmit gadiem izsūtīts uz citu apgabalu, viņa mantība pārdota par labu nokautā piederīgiem un soda naudām . . .

Un stāstot par knipja mešanu, viņš vēl tagad katru reizi briesmīgi uzbudinājas.

Tas bija viens no stāstiem, kuŗos mēs ar Džamaledinu viens otru nesapratāmies, kur es paliku aiz robežas staba šajā pusē, Eiropā, viņš otrā pusē, Azijā.

Pirmos divi gadus viņš bija pavadījis kādā tālā kalnu aulā, Fijā, pie pašiem sniegiem, kur par abiem gadiem ne reizi neatminas būt paēdis pilnu vēderu, bet salis un badojies katru dienu, kā atklīdis suns, jo tur nav bijis nekāda darba, nekādas peļņas, iedzīvotāji paši vienīgi pārtikuši no peļņās iešanas uz citurieni. Tikai tagad, kad pārlaists beidzot uz šejieni, viņš sācis atdzīvoties.

Mājās viņam palikušas bez kādiem līdzekļiem veca

*) „Kan” = asinis, kanlejs — asins izlējējs, godu aizstātot.

māte, sieva Fatma, un maza meitenīte Zarzāriņa, laba kulaka lielumā, kad viņš izsūtīts.

IV.

Tūlīņ no pirmās dienas Džamaledins stājās pie mūsu patstāvīgas saimniecības nodibināšanas, lai nekā nebūtu jāaizņemas no kaimiņiem. Te viņam bija sava filozofija:

„Ja gribi uzturēt ar kaimiņiem pastāvīgu draudzību, tad nevajaga no viņiem nekā tapināt.“

Un tā Džamaledins sagādāja visu, no galda lampas līdz pēdējam trekterītim, spieģelītim un lāpāmai adatai.

Otrā dienā no paša rīta ieradās vakarējie lezginēni ar vēl dažiem un Ragimhanu priekšgalā.

Ragimhans prata cik necik pa krieviski un likās būt visu skolēnu barvedis. Un tāds arī viņš palika visu laiku, kamēr es tur sabiju.

Skolēnu saplūda daudz, bet vairāk nekā sešdesmit nevarēju iespiest šaurajā klasē.

Un sākās mums klusā darba dzīve.

Tikai no iesākuma nekur nevarēju atrast mieru no ūdens krākšanas un akmeņu velšanās upē; pat klasē no iesākuma cita nekā nedzirdēju. Bet laiks pieradina pie visa. Un vēlāki tā pieradu pie upes trokšņa, ka pašā upes malā dzirdēju tikai visdiktākos akmeņu klaudzienus . . .

Līdz pusdienai nodarbojamies klasē. Džamaledins pa to laiku gatavoja pusdienu un kopās pa savu istabiņu. Pēc pusdienas gājām ar Džamaledīnu uz iepriekš ar skolēniem norunātu vietu, vai nu pie upes, vai kalnos, un tur ar skolēniem rotaļājāmies dažas stundas. Džamaledins te visu laiku ņēma dalību ar jo lielu interesi.

Mēģinājāmies platajā upes gultnē gludo akmeņu sviešanā. Vislielākos oļus un vistālāki aizsviest varēja Džamaledins, tad Ragimhans. Visveiklākie kāpēji pa

klintīm, visnepiekūstošākie skrējēji pret un no kalna bija atkal viņi, lai gan arī citi lezginēni, neskatoties uz savām neērtajām koka tupelītēm, nepalika viņiem daudz pakājā.

Gribēja mums piebiedroties arī citi jaunieši no aulā, bet Džamaledīns un Ragimhans nosprieda, ka tos nevajaga pieņemt: viņi nepadosies mūsu disciplīnai un tā tikai nepatikšanas vien var celties.

No mūsu rotaļām vislielāko piekrišanu iemantoja „vanagos” skriešana un slēpšanās. Dažreiz pienāca vakars it nemanot un tumsā tikai atgriezāmies mājās.

Mēģinājām arī dziedāt. Bet no tam nekas neiznāca. Lezgiņi atzīst tikai zolo dziedāšanu, tā arī zolo dejošanu — citi sit plaukstās un skatās.

Tā Džamaledīns jo cieti sadraudzējās ar skolēniem.

Kāds no lezginēniem atnesa līdzī uz skolu mazu pusnomērdētu lapsiņu. Džamaledīns tai uz ātru roku uztaisīja būrīti un sāka nest katru dienu no bazara galas atgriezumus un kopt lapšeli, tā kā tā jo drīzi atspirga.

Tad Džamaledins uztaisīja sudmalīņas ar spārniem, savienoja tās ar būrīti, un lapsiņa katru starpbrīdi starp stundām mala.

Ari baloži mums iegadījās pie skolas Džamaledina uztaisītā baložu būdā.

Kādā dienā Džamaledins pārnesa no bazara divas dzīvas, jau drusku pieradinātas kalnu irbes. Ari priekš viņām drīzi gadījās būrītis.

Aprīņķa priekšniekam naībs*) no kalniem atsūtīja pie cilyēķiem pieradušu kalnu buku ar lieliem resniem ragiem. Tā kā ar aprīņķa valdi bijām vienā sētā, tad ari tam uztaisīja būdu skolas tuvumā, un mums bija vai vesela zvērnīca. Vislielāko piekrišanu iemantoja kalnu buks ar savu veiklo kāpaļāšanu pa mūřem un jumtiem. No vislielākā stāvuma viņš nebaidījās lēkt zemē — noliec savus resnos ragus uz zemi, pamet pakaļu uz augšu un zemē viņš ir.

V.

Mūsu parasto dzīvi drusku uztrauca ziņa, ka Dagestana gubernators atbraukšot uz reviziju. Man pieteica, ka viņš apmeklēšot ari skolu un ka atbraukšanas dienā man ari jābūt pie gubernatora sagaidīšanas.

Aprīņķa valdē gubernatora atbraukšana sacēla jo lielu uztraukumu. Visur spodrināja un balsināja; arestantus nukēru**) pavadībā pa pulciņiem sūtīja uz karstajiem ūdeņiem mazgāties un tīrīt veļu. Nukēriem visiem parādījās uz pleciem sarkanas bašlikas, viņu zirgiem spoži iēmaukti un dzīparaini seglu deķi. Skrīveři un ierēdņi sēdēja vai caurām naktīm valdes un tiesu telpās un kaut ko uzcītīgi rakstīja. Nukēri jādelēja pie naībiem un aulu vecākiem bieži ar ziņojumiem.

*) Dagestanā aprīņķu priekšnieku paligus sauc par naībiem.

**) Nukērs = zemākais policists.

Man arī bija drusciņ ērmīgi ap dūšu: ko tāds gubernotars darīs, ienācis klasē? Painterēsies, cik mazie lezginēni prot pa krieviski. To vēl saprotu. Bet kādēļ man būtu jāiet sagaidīt viņu atbraucam, to es nesaprotu.

Otrā dienā aprīņa priekšnieks atsūtīja balsināt arī skolu. Par skolas ārpusē balsināšanu man nekas nebija pretim, bet iekšieni ziemas laikā negribēju pielaist, jeb vismaz novilcināt līdz sestdienai, lai pa svētdienu izžūtu. Bet atnāca aprīņa priekšnieks, pavadīts no diviem nukēriem sarkanās bašlikās, tā tad oficiālā kārtā, un deva padomu tagad ar skolēniem pēc pusdienām nekur neaiziet, jo gubernators varot atbraukt katrā brīdī; skaidri viņš zināšot atbraukšanas laiku tikai stundas sešas iepriekš.

Ieminējos, ka neērti tagad balsināt klases iekšieni, neizžūs tik ātri un skolēni varēs saaukstēties, saslimt.

Nevarot atstāt nebalsinātu. Viņš atsūtīšot no sevis malku, lai stipri kurinot un turot logus vajā, gan izžūšot. Pie tam rītdien lai aizlaižot skolēnus atpūsties, rīt vēl gubernators nebūšot, esot tikko iebraucis kaimiņu aprīņķī. Arī no sagaidīšanas es nevarot izpalikt: Dagestanā esot kaļa valdība un tur esot savas īpašas ierašas, īpaši likumi — jābūt visiem ierēdņiem bez iztrūkuma.

Parunājies ar mani, aprīņa priekšnieks ieteicās, ka gribot ieiet arī klasē. Iegājām.

„Здорово ребята!“ aprīņa priekšnieks, pagājis pret klases vīdu, sveicināja.

„Здравствуйте!“ saņēma Ragimhans.

Klusums. Aprīņa priekšnieks pagriezās pret mani, vai es nepārtraukšu klusumu, neizlabošu atbildi. Bet es neatradu nekā izlabojama un gribēju stāties pie stundas turpināšanas.

„Nē, bērni, tā neatbild uz priekšniecības apsveicinājumu,“ aprīņa priekšnieks paskaidroja: „Es esmu pal-

kavnieks, un tādēļ jums jāatbild man: Здравие желаем, Ваше Высокоблагородие! Un ne vienam vien, bet visiem uz reizi: Ну: Здра—ви—е же—ла—ем... Nu vēl... Tas jums iznāk tā šķidri. Nu, vēl visi uz reizi...“

Labu laiku vēl tika atkārtota šķidrā atbilde.

„Bet ja gubernators jūs apsveicinās,“ apriņķa priekšnieks turpināja skaidrot: „viņš ģeneraļa činā, tād jums jāatņem: „Здравие желаем, Ваше Превосходительство!“

Apriņķa priekšnieks spieda man roku un aizgāja.

Mācību viņš bija man devis, ka Dagestanā jāapsveic kaŗa priekšniecība... .

Starpbrīdī dzirdēju, ka Ragimhans iegāja klasē vispirms palkavnieka činā un sveicināja: Здорово ребята! Un pats ar citiem sauca: Здравие желаем, Ваше Высокоблагородие! Bet atbilde no iesākuma iznāca jо šķidra. Tad izskrēja ārā un iegāja no jauna ģeneraļa činā. Ģeneraļa saņemšana iznāca jau labāki. Es tīšām vilcinājos ar klasē iešanu; man ļoti bija pa prātam, ka Ragimhans šādu apsveicināšanu bija uzķēris no jautrās puses un, ar to jokus dzīdams, ievingrināja citus. Man pašam būtu bijis kauns skolēnus uz to dīdīt.

VI.

Pienāca gaidītā revīzijas diena: pulksten divos atbraukšot gubernators.

Jau no paša rīta aprīņķa priekšnieks ar adjutantu, naļbiem un jaunāko palīgu un visiem nuķēriem aizjāja gubernatoram pretīm līdz aprīņķa robežām. Pavārs ar uzkožamiem un dzērieniem bija aizbraucis trijējūgā jau iepriekš. Pulksten vienos atnāca nukērs man pakal — citi visi jau esot sapulcējušies. Klasē palika mulla*) savā parastajā reliģijas stundā.

Džamaledins bija ļoti uzbudināts un ņēmās vai desmit reizes tīrīt manus svārkus. Ari baltus cimodus bij izvilcis un ielicis manā cepurē, galošas nomazgājis un nolīcis pašā plāna vidū, lai neaizmirstu tās uzaut. Ar birsti rokā viņš gaidīja, kamēr iešu, lai vēl pie durvīm man tīrītu cepuri.

Aprīņķa valdē jau sēdēja un pīpoja aprīņķa priekšnieka vecākais palīgs, kapitans Kononovs, visi tiesas un valdes ierēdņi spožos mundieros un melnos svārkos, pasta nodaļas priekšnieks ar ierēdņi, trīs aprīņķa veterinari, aprīņķa ārsts, kadijs**) un daži ievērojamākie aulu priekšstāvji. Izņemot kapitanu Kononovu, no visu ģīmjiem varēja lasīt to pašu jautājumu, kāds mocīja mani: kādēļ mēs te, kā muļķi, sanākuši? Kam no tā kaut vismazākais labums? Visskaidrāki tas bija lasāms aprīņķa ārsta ģīmī, kuŗš nesen tikai te bija ieradies, kā pirmajā vietā.

Bijām varbūt kādu stundu sēdējuši piepīpotā istabā un par šo to plāpājuši, kad iedrāzās sētā jātnieks. Visi metāmies no siltās istabas ārā, kur kapitans Kononovs mūs stādīja rindā. Nukērs uz rāvienu nolēca no zirga un, roku pacēlis, ziņoja kapitanam, ka gubernators piebraucis robežu stacijā.

*) Muchamedaņu priesters.

**) Vecākais aprīņķa tiesnesis, garīgo likumu pratējs.

„Nu, kungī, tad mēs vēl labu laiku varam sildīties,“ noteica Kononovs: „tur vismaz kādu stundu oderēs. Ne par velti pavārs aizbrauca uz turieni trijūgā . . .“

Nukērs nogaidīja kamēr kapitans aplūsa, tad prasīja, vaj viņš varot jāt atpakaļ?

Lai jājot vien un dodot ziņu, kad sākšot izbraukt.

Nukērs veikli atsita savu balto čerkesku*) no ceļa gala, uzlēca zirgā un aizaukšķoja, ka sarkana bašlika vien noplavinājās. Gājām atkal iekšā sildīties.

Pēc britiņa atskrēja Ragimhans un izsauca mani ārā: mulla esot izskaitījis visus pātarus un prasot, vai vēl ilgi būšot jāgaida gubernatora atbraukšana? Atteicu, lai mulla atlaiž visus uz mājām un lai rīt nāk atkal parastā laikā uz skolu.

Raibais lezginēnu bars, noturēts kādu stundu ilgāki skolā, skriešus steidzās tagad pa sētu uz mājām, un katrs dikti atkārtoja pie sevis: Здравие желаем, Ваше Превосходительство.“

Aprīņa ārsts nenocietās, nepazobojies par manām pūlēm „tēvijai labā“.

„Tas Ragimhana nopelns,“ es atzinu un atstāstīju aprīņa priekšnieka apmeklējumu skolā.

Vēl pāris reizes velta sastāšanās rindā, tad atklāta zobošanās savā starpā par savu muļķīgo stāvokli, un beidzot, pavisam jau tumsā, ataukšķo atkal balts jātnieks, ka pēc pusstundas droši būšot klāt.

Kononovs lika aizdedzināt piķa lāpas un visos logos sveces. Nozuda apatīja un lieta kļuva interesantāka. Visa sēta bij piedrūzmējusies pilna vīriešu. Uz apkārtējo sākļu**) jumtiem un balkoniem savācās sievietes, bet mazie lezginēni savos plikajos kažociņos salīpa pa apkārtējo dārzu mūriem.

*) Mēteļa veidīgs apģērbs.

**) Lezgiņu dzīvojamās ēciņas.

Iedrāžas sētā vispirms viens balts jātnieks, apgriez zirgu un nolec; pēc viņa vēl kādi četri tāpat; tad apriņķa prieknieks ar naibiem, tad gubernatora kariete, vēl daudzi balti jātnieki un daži trijjūgi. Pie karietes piesteidzas apriņķa priekšnieks ar palīgiem un citiem oficiēriem. No karietes izlien kautkas milzīgam zvēram līdzīgs, briežādu kažokā, ar vilnu uz āru. Tikai no augstās apkakles drusciņ var redzēt sirmas ūsas un spožu cepures širmi un kokardi. Milzīgais zvērs pagriežas uz apgaismoto durvju pusi un spēr jau dažus soļus uz to pusi, kad apriņķa priekšnieks aizšaujās viņam priekšā un, roku pacēlis pie cepu-

res širmja, kaut ko saka zvēram un rāda uz mums, rindā nostājušamies. Nogurušiem soļiem, kā pret paša gribu, viņš nāk uz mums un sniedz pa rindai katram roku, pie kam apriņķa priekšnieks pa kārtai saka, kas mēs katrs esam par putnu.

Var redzēt, ka Dagestana kara priekšniecība nebrauc revidēt, bet viņu ved revīzijā, ka vecais sirmgalvis daudz mīļāki būtu sēdējis pie sevis mājās siltā istabā un līcis arī mūs mierā, bet „īpašas Dagestana ierašas un likumi“ to tā prasa . . .

Mūsu oficialās ķēdes galā pieradušies nupat vēl daži, ne ar oficialiem baltiem cimdiem rokā, bet ar baltiem pa-

piriem. Sev par brīnumu redzu tur arī Džamaledinu. Arī viņam balta papīra lapa rokā.

Aprīņa priekšnieks uzbudināts. Gubernators pasauc savu adjutantu, lai saņem lūgumu rakstus. Arī kapitanam Kononovam neveikli, viņš paliek pavisam iepakāļus. Piesteidzas aprīņa priekšnieks un viņam prasa, kādēļ tie te pielaisti?

„Kas tad tos tīšām te laistu! Kā lai zini, kas katram azotē?“

VII.

Mājās prasu Džamaledinam, kas tie par papīriem, ko viņi nodevuši?

Viņš esot iesniedzis lūgumu, lai atlaiž tālāko izsūtīšanas sodu, jeb vismaz laiž uz laicīgu mājās, aplūkot, kā dzīvo un iztiek piederīgie. Kulijevs iesniedzis lūgumu, lai vecākajam dēlam piesolīto stipendiju, tādēļ, ka tas jau precējis, bet vēl vienmēr skaitoties par kandidatu uz kroņa stipendiju realskolā, pārvedot uz jaunāko dēlu, kuram tagad astoņi gadi. Citi sūdzoties par liekiem nodokļiem . . .

Es gan Džamaledinam nekā neteicu, bet mana sirds no iesniegtiem papīriem nekā laba neparedzēja.

Otrā dienā ap pulksten vienpadsmitiem atnāca balts nukērs sarkanā bašlikā un pasacīja, ka tūlī atnākšot gubernators. Es tīšām izgāju nukēram pakaļ ārā uz trepēm, cerībā, ka Ragimhans vēl taisīs mazu repetīciju. Kā tad: sītiens pret galdu un — здорово ребята! Tad pats iesāk atbildi: здоровье желаем . . . citi atkārtoja, bet diezgan „šķidri“.

Tikko biju ienācis klasē, kad pie loga tuvākie skolēni sāka saukt: nāk! nāk!

Pirmie nāca aprīņa priekšnieks un gubernators, tad vēl vesela svīta ar spožiem uzplečiem un pogām. Klasē ienāca pavisam kādi četri, citi palika priekšnamā pie

zēnu tupelēm. Kamēr vēl nebija ienākuši jekšā, jutos uztraukts, bet tad uz reizi sajutos, kā pienācējs, kuram interesanti nolūkoties no sāniem, kas te īsti būs, kā Ragimhanam izdosies ar apseicināšanu? Visādā ziņā „šķidri“. Un ja nu vēl, ieraugot aprīņķa priekšnieku, Ragimhanam ienāktu prātā teikt „Высокоблагородие“, tad pavisam šķidri . . .

Nē, nekas. Apsveicināšana iznāca pietiekoši, tā tad arī visa skolas revīzija pietiekoši.

Pēc apsveicināšanās klusums. Vecais gubernators skatās uz mani, es uz viņu. Aprīņķa priekšnieks izpalīdzēja: teica, ka visā aprīņķī šī vienīgā skola; šogad esot pilns komplekts, sešdesmit skolēnu.

Tad gubernators atkal pasniedza man savu mīksto, silto roku, pateica paldies un gāja ārā. Durvīs viņš vēl atgriezās, kā ko aizmirsis: lai rīt svinot un atlaižot bērnus.

Atvadoties, aprīņķa priekšnieks man prasa, vai es zinājis, ka Džamaledins iesniegšot lūguma rakstu? Viņam to vajadzējis iesniegt ne taisni gubernatoram, bet caur viņu, aprīņķa priekšnieku.

Vēl gubernators aizgāja uz cietumu un galveno mošeju*), tad sēdās pie pusdienas galda un kārtīm. Trešā dienā pēc brokasta viņu aizvadīja tādā pašā kārtā. Pavārs trijjūgā aizbrauca iepriekš uz robežu staciju un otrā trijjūgā nukērs ar sevišķu ierēdņi veda uz Temirhanšuru gubernatoram atdāvināto kalna buku ar lielajiem ragiem.

Pāris dienas pēc gubernatora aizbraukšanas nāca atbildes uz iesniegtajiem lūgumu rakstiem: dažus, kuri bija sūdzējušies, aizveda uz malkas šķūni un piepēra. Kuliļevam lika iesniegt lūgumu vēl reiz caur aprīņķa priekš-

*) Dievnamš.

nieku ar stempelmarkām, tad izsūtišot atbildi. Džamaledinu apriņķa priekšnieks izsūtišot atpakaļ uz Fiju.

Tas bija priekš mums visiem negaidīts trieciens. Džamaledins tik sarka vien un svīda par tādu atbildi.

Nākošā svētdienā, pēc labi izdevušās revīzijas, apriņķa priekšnieks visus uzlūdza pie sevis uz pusdienu un kāršu partiju. Sāku te aizrunāt un lūgt par Džamaledinu. Drīzi manā pusē pārnāca arī apriņķa priekšnieka kundze, pastmeistars, apriņķa ārsts un kapitans Kononovs. Ap-

riņķa priekšnieks nepielaidās līdz pat vēlai naktij. Tikai arī pēc laimīgas kāršu partijas viņš piekāpās un atstāja Džamaledinu līdz turpmākam tepat.

VIII.

Pienāca pavasaris. Uz apkārtējiem kalniem sniegš rāpās arvienu augstāki un zaļā, mīkstā kalnu zāle steidzās pa pēdām tam pakāļ. No līdzenuma aizdzina cauri aulam vairākus aitu barus augšām kalnos. Šaurie, mūros iesprostotie aulā dārzi ziedēja vienos ziedos, un melnie upes vilņi tapa pelēkāki un smagāki. Strazdi un bezdelīgas svilpoja un vidžerēja vieni skaļāki par otriem.

Mēs ar Džamaledinu un skolniekiem kādu dienu kāpām jo augstāki kalnos un nospriedām svētdien paņemt līdzī maizi uz veselu dienu kalnos.

Sestdienas vakarā Džamaledins sanesa čureku, aitas gaļu, sabēra maisiņā ogles, ietina lupatiņā sāli un noteicās mani agri modināt.

Vēl bija dziļa krēsla, kad Džamaledins tišām diktāki grabinājās pa istabu. Ragimhans ar kādiem pieciem lielākiem zēniem jau esot klāt, citi mūs jau gaidot pie tilta.

Sadalījām nesamos sīkākās daļās pa rokām un steidzāmies ceļā.

Pie mums sētā vēl visur bij klusums. Aulā šur tur parādījās pa agram lezginietei baltā čadrā*) ar metala ūdens trauku uz galvas, kuņas steidzās uz upi pēc ūdens. Vietumis no strupajiem skurstenīšiem pacēlās zaļgani pelēkie ķizaku**) dūmi.

Pie tilta mūs sagaidīja labs bars skolēnu savos aitādu kažociņos un koka tupelītēs. Tūlī griezāmieš gar aizas malu nost no ceļa kalnos iekšā. Pa ceļam vēl mūs panāca viens otrs no lezginēniem.

Pēc kādas stundas dūšīgas kāpšanas mēs iznācām uz klintsraga, vēl netālu no aula. Viss ciems apakšā un arī mēs vēl bijām ēnā. Šalbuzdags, Ketinkils un citas galotnes vizuļoja saulē. Otrpus upes džumāmošejas minaretā***) cauri upes krākšanai varēja dzirdēt mullas saukšanu ticīgajiem uz rīta lūgšanu. Uz lēzenajiem sākļu jumtiem parādījās dzīvība. Pa augsto koka tiltu pāri upei steidzās šipusnieki uz mošeju. No otrpus augšējām sākļām lezginietes visādās krāsās ar ūdens traukiem uz galvām plūda, kā pa milzīgām trepēm, no viena lēzena jumta uz otru lejā uz upi.

*) Sieviešu galvas sega.

**) Saspiesti un izkaltēti lopu mēsli, kuņas lieto malkas vietā.

***) Galvenās baznīcas torni.

Emerguņē, viņpusnieku gans, dzina rindu govju pa zigzagu celiņu iz aula vidus aiz upes kalnā; citas govīs kāpa no savām sāklām taisni kalnā, lai tur piebiedrotos ganamam pulkam.

Drusciņ atpūtušies, devāmieš tālāk gar klints ragu uz leju, lai pēc kādas stundas atkal iznāktu uz augstākas galotnes virs ciema.

Tikko pagājām dažus soļus uz leju, kad uz reizi sajūtām neparastu klusumu: katrs vismazākais troksnītis atskanēja jo dziļi ausīs; dzirdējām uzkrītoši dikti sevi un

līdzgājējus elpojam — mūs vairs neaizsniedza upes troksnis, kuŗš mūsu dzirdi upes aizā bija notrulinājis, bet kuŗu te vairs nedzirdējām.

Šur tur pa ceļam sastapām retas panīkušas meža rozes, dzeltenas staipekļu zāles un visvisādas īsas sakņu sugas.

Sauli viņpus upes aiz kalniem vēl neredzējām, bet šajā pusē saules stari milzu soļiem steidzās mums pretim, un tagad visu mūsu vienīgā vēlēšanās bija jo drīzi aizkļūt saules apspīdētā rajonā, lai gan no kāpšanas mums

jau ēnā metās karsti. Daudzi no lezginēniem nesa koce-
nes rokā un gāja vai nu dzīparainajās kabzeķēs, vai ba-
sām kājām. Ragimhans kaut ko pa lezginiski ieteicās,
un tūlīņ daudzi sāka skriet, kuŗš pirmais aizklūšot saulē.

Uz nākošā klintsraga apsēdāmies iekost pa kumosam
maizes. Daudziem no zēniem arī bija pa gabalam maizes
kabatā, dažam arī pa kumosam aitū siera. Dalījāmies,
kā Kristus laikos viņa klausītāji tuksnesī.

Ciems bija turpat mūsu apakšā. Dzirdējām atkal upes
troksni. Redzējām saulē vizuļojam zaļos ciema dārzus
un likumaino ūdens lenti platajā upes gultnē. Ari viņpus
upes redzējām dažas sniega galotnes. Bet tā kā tās ne-
bija redzamas no aula, tad arī neviens nezināja, kā tās
sauc.

Džamaledins rādīja pa Achtičajas tumšo aizu uz aug-
šu, ka tur pie baltajiem sniegiem esot viņa agrākā bada
vieta — Fija.

Sākām atkal iet un norunājām ātrāki vairs neapstā-
ties, kamēr nebūsim aizkluvuši līdz zāļu klajumam.

Saule uz reizi sāka sildīt. Es nesu cepuri rokā un
slaucījos lakatiņā. Mazajiem lezginēniem vienam pēc otra
sprāga kažokēļi nost, un viņi palika vienos kreklos. Bet
vilnainās papachas paturēja visi galvā.

Visiem viņiem bija kaklā šņorītē piesieta vai nu no
krāsainas ādas vai no drēbes maza kulīte ar iešūtiem no
mullas aprakstītiem koranu*) pantiem. Tie aizsargājot
no visādām nelaimēm un slimībām. Ari Džamaledinam
bija tāds aizsargu maisiņš pie kreisajiem sāniem zem
bešmeta.

Vēl pēc kādas stundas aiznācām līdz zālei un nome-
tāmies uz ilgāku atpūtu un tējas vārīšanu.

Džamaledins apgalvoja, ka zāļu tuvumā kaut kur va-
jaga būt ūdenim un aizgāja ar Ragimhanu un lielākajiem

*) Muchamedaju svētā grāmata.

zēniem to meklēt. Pēc brītiņa viņi patiesi atnesa ūdeni, izkaltušus aitu un govju mēslus, no kuņģiem starp dažiem akmentiņiem sakūrām uguni un sākām vārīt tēju. Viņi stāstīja, ka kādu pusstundas gājienu no šejienes ganoties aitu bars. Nospriedām pēc brokasta un atpūtas noiet līdz barantai.*)

Uz līdzi paņemtām oglēm Džamaledins izcepa šašliku**); un lai gan katram iznāca tikai nedaudz kumosu, tomēr mums visiem likās, ka tik gārdu šašliku un tik garšīgu tēju mēs vēl nekad savā mūžā nebūtum baudījuši.

Pēc paēšanas viss nogurums izzuda, un jutāmies dzidrajā kalna gaisā kā no jauna piedzimuši. Lezginēni, skaļi klaigādami, sāka iet vanagos; un jo lielāks prieks un troksnis bija, kad pienāca mana un Džamaledina kārtas būt par vanagiem. Saule jau bija pāri pusdienai, kad nogājām līdz aitu baram.

Pa labam gabalam varēja dzirdēt jēru sīko blēšanu un veco aitu atbildes. Jērus ganija atsevišķi no lielajām aītām un salaida kopā tikai vakarā pēc aitu izslaukšanas. Tādēļ visu dienu šī žēlā jēru blēšana.

Ganu bija pavisam trīs, ar četriem lieliem vilku suņiem. Aitu ar visiem jēriem varēja būt ap pāris tūkstošu.

Iegājām brīvajā plaisā starp jēriem un lielajām aītām, kur ar savām gaņajām girliņām stāvēja divi gani ar diviem suņiem. Pienāca arī trešais ar saviem suņiem. Tik no aitu bariem, kā no ganiem izplūda īpaša sīva sviedru smaka.

Ganu nodegušās sejas ar melnajām nekoptajām bārdām, neparastās, katliņu veidīgās papachas ar gaņu nokārušos vilnu, plecos pelēkas nodriskātas burķas, uz kuņģiem tie gul un kuņģiem sedzas, līdz ceļiem notīti dilbi un kājās ērmīgas pastalas ar spiciem augstiem purniem —

*) Aitu baram.

***) Uz oglēm cepta aitu gaja.

viss tas viņiem piedod neparastu, mežonīgu izskatu. Izrādās, ka viņi arī lezginiski neprot, bet runā pavisam citā valodā, kuŗu Džamaledins gan saprot. Viņi Džamaledīnam kaut ko plaši cits pa citu stāsta un rāda ar savām girliģām uz jēriem un klintīm.

Džamaledins mums paskaidro, ka tie esot kumukieši*), ka ērgļu pāris paņēmis nest viņiem jērus un aitas projām saviem mazajiem ērgļēniem tur viņās klintīs. Šorīt atkal abi vecie ērgļi lidinājušies, lidinājušies, kamēr

viens kritis akmenim līdzīgi kādam nomaļus ganošamies aūnelim virsū. Bet tas bijis par smagu, ieskrējis citu barā ar visu ērgli, un šis nav varējis tik ātri dabūt ārā savus likos nagus no auna muguras; piesteidzies gans un ar gaŗo girliģu pasitis ērgli. Tagad tas sasiets gulot alā.

Gribējām to redzēt. Viens no ganiem nāca mums līdzī rādīt.

Klinšu iedobumā starp dažiem piena traukiem, sieru burdjukiem un miltu maišeļa gulēja ar sasiētām kājām un paceltu galvu liels brūns kalnu ērglis un vienaldzīgi,

*) Atsevišķa tautiņa no Kumukas apgabala.

galvu nepakustinādams, skatījās uz mums. Čabans *) ar gaŗo girliġu pasita ēŗġla galvu sāpus, paķēra aiz kāju auklas un izvilka to šļūteniski no alas ārā.

Ēŗġlis guļus pacēla atkal galvu un vienaldzīgi skatījās uz nūju un uz čabanu; bet kad tas atgāja nost pie mums, tad ēŗġlis pagrieza galvu šķībi un ar kreiso aci labu laiku pētīja zīlo debess augstumu.

Džamaledins sāka ar ganu sarunāties un tad stāstīja mums, ka čabani gribot ēŗġli parādīt saimniekam, kad tas atjāŗot pēc siera, un tad sist nost. Dusmojoties uz to, esot jau vairākus jērus aiznesis. Bet par to nedomā, ka Dievs ēŗġli tādu radījis, ka tam no gaŗas jāpārtiek, un ka tam tagad paliek sieva un bērni bez atspaida . . .

Nezinu, kādēļ Džamaledins tūliņ nosprieda, ka tas ir ēŗġlu tēviņš.

Atkal saruna ar čabanu, un Džamaledins man saka, ka gani pārdodot ēŗġli par piecdesmit kapeikām, vai es ļaujot to nest līdzī uz mājām?

Izvilku pusrubli, un Džamaledins tūliņ tina ēŗġli savā beŗmetā; tikai ēŗġla līkais kaula knābis un melnās, spoŗās bezdibeŗa acis palīka neietītas.

IX.

Tā nu mēŗ te dzīvojam trijātā: es istabā, Džamaledins aiz loga un ēŗġlis uz jumta . . .

Džamaledins par ēŗġli rūpējās, kā par savu vistuvāko piederīgo. Piesiet viņš to piesējis aiz vienas kājas pie skursteŗa, lai tas neaizbēŗtu projām, kamēr nav atveseļojies. Tīru ūdenī no upes Džamaledins tam maina trīs reizes dienā. Gaŗu viņš dabū uz bazara par brīvu no gaŗas tirgotājiem dažus atkritumus. Ēŗġlim ar to liekas pietiekam. Lezģinēnus Džamaledins pie ēŗġļa nelaiŗ; tie nesaprotot viņa nelaiŗi un to kaitinot.

*) Gans.

Vārīt Džamaledins vairs nevāra savā istabiņā uz plītiņas, lai dūmi neietu uz jumta ērglim virsū, bet uz akmeņa pavarda aiz loga. Vakaros līdz vēlai naktij viņš sēž uz jumta, labi tāļu no ērgļa, lai to netraucētu, un trimšķina savu sazu un dzied kādu sēru dziesmiņu ar mūžīgo piedziedājumu:

„Perī zadā, hai gil zaliņār“.

Reizu reizēm Džamaledins sāk ar mani pirmais runāt, ko viņš līdz šim nedarīja, un izsaka savas domas, ko gan ērgliene tagad dara ar mazajiem? Vai viena pietie-

koši tos spēj uzturēt — tādi mazi ērgļēni ļoti badīgi, rij kā mazi vilcēni . . .

Pa reizēm arī es uzkāpu uz jumta.

Ērglis man izlikās tikpat vienaldzīgs, kā tur sasiets alā. Kamēr viņu ievēro, viņš stāv nepakustēdamies. Kad atiet tāļu nost, tad viņš pagriež drīz vienu, drīz otru aci uz augšu un pēti zilās debesis.

Sasisto labo spārnu viņš druscīņ jau kustina, kamēr pats spārna gals vēl velkas gar zemi. Ne viņš ēd, ne arī dzer, kamēr cilvēks atrodas tuvumā. Bet kad aiziet un

atnāk no jauna, tad gaļas vairs nav un, liekas, arī likais knābis ir slapjš.

Džamaledins viņam uzsējis kaklā deedziņu ar amuletu. Viņš tic amuletu spēkam un arī man reiz prasīja, vai es valkāšot, ja viņš man pagādāšot? Viņš pilnīgi pārliecināts, ka ērglis vēl līdz vasaras brīvdienu sākumam kļūs vesels.

Man ar Džamaledinu iznāca mazas nepatikšanas. Te kalnos visi ierēdņi aiz gaŗa laika nodevušies kāŗšu spēlei. Arī es reizēm ļaujtos pierunāties un grēkoju līdz. Džamaledinam tas nav pa prātam. Viņš nevar izprast, kā izglītoti cilvēki var saiet kopā un savu naudu atdot citam tīri par neko.

Pēdējo reizi spēlējām pie pastmeistara. Viņš lūdza, lai laiŗot Džamaledinu viņam palīgā viesus apkalpot. Un tā viņš redzēja, ka es paspēlēju pastmeistaram četrpadsmit rubļus. Otrā rītā viņš atkal runāja par kāŗšu spēli, ka tas esot tikpat, kā naudu ar varu atņemt vai izkrāpt.

Es nepiegriezu nekādu vēŗību viņa runai, atteicu, ka vienreiz ņēm, otrreiz dod, un galu galā visi sveiki vien iznāk. Šoreiz gan būs drusku jāsaknapinās ar izdevumiem līdz nākamai algas dienai.

Pagāja kāda nedēļa. Džamaledins nebija prasījis naudu izdevumiem. Piedāvāju viņam naudu, cik man vēl bija. Bet viņš man atteica, ka vēl neesot izgājuŗi pastmeistaram atņemtie 14 rubļi . . . .

Izrādījās, ka viņš otrā vakarā bija aizgājis pie pastmeistara, izteicies arī viņam, ka tas esot negodīgi, tādā ceļā atņemt otram naudu un pieprasījis, lai atdod. Pastmeistars arī atdevis visu no manis iespēlēto naudu.

Gribēju Džamaledinam iestāstīt, cik man tas nepatīkami, un aicināju viņu tūliņ līdzī atdot pastmeistaram naudu.

Un atkal mēs ar Džamaledinu viens otru nesapratā-

mies un palikām pie robežu staba stāvam, viens Eiropas, otrs Azijas pusē.

X.

Pēc kāda mēneša ērglis izveseļojās. Labais spārna gals nokarājās tikai vēl drusku zemāki, nekā kreisais. Jo bieži vien viņš vingrināja un cilāja slimo spārnu.

Kādā jaukā dienā Džamaledins man deva piecdesmit kapeikas: lai es ņemot atpakaļ savu naudu, ko izdevis par ērgli, viņš gribot paturēt ērgli sev. Raudzīju ierunāt, ka jau tā ērglis pieder viņam, jo viņš to pārnēsījis un izkopis, bet tomēr Džamaledins nebija pierunājams, un man bija jāpaņem nauda.

Tad vēl pēc dažām dienām, kad skolēni patlaban bija atlaisti uz vasaras brīvdienām, Džamaledins man teica, ka ērglis nu esot pavisam vesels — spārnu gali stāvēt vienā augstumā. Svētdien viņš to nesīšot atpakaļ uz kalniem. Vai varbūt es arī neiešot līdzī? Lezginēnus gan nevarēšot ņemt līdzī: varbūt ērglis vēl nevarēs labi laisties, tie to kaitinās, vēlāki varbūt vēl noķers un nesīs atpakaļ uz aulu . . .

„Ja nevarēs vēl laisties, nesīsim atpakaļ, dziedināsim vēl,“ atteicu Džamaledinam. Bet viņš uz to neko neatbildēja.

Svētrītā agri jo agri mēs ar Džamaledinu ne pa ceļu, lai nesatiktu kādu no skolēniem, bet gar ūdensvada malu starp dārziem, izgājām uz kalniem pa citu tecīņu. Ērglis atkal bija ietīts bešmetā, bet melnās bezdibeņa acis tagad bieži pētoši pagriezās pret debesu zilumiem.

Tikko pēc pāris stundu iešanas ieraudzījām pirmo zaļo joslu, Džamaledins sāka tīt bešmetu vaļām un nolika ērgli zemē.

Bet ērglis nelaidās: paplēta spārnus, pacilāja labo kāju un stāvēja. Tikai bieži grieza gan kreiso, gan labo

aci pret debesīm, neraugoties uz to, ka mēs bijām turpat klāt.

Mēs atgājām nost, tā kā ērglis mūs vairs nemaz neredzēja, bet tomēr viņš nelaidās. Kreiso kāju viņš nekuistināja no zemes nost.

„Vajadzēja man pārmaiņus siet, pie kreisās un pie labās kājas: viņš tagad vairs nemaz nemēģina kustināt kreiso kāju un netic, ka mēs to palaiduši brīvu . . . Un kas lai tādām radījumiem, kā cilvēkam, arī lai ticētu!“ Džamaledins dusmīgi noteica.

Vēl viņš gribēja pamēģināt pēdējo reizi.

Viņš paķēra ērgli abās rokās un tik steidzīgi skrēja augšā uz stāvo klints ragu, ka tikko varēju pagūties viņam līdzī. No šejienes viņš svieda ērgli zemē.

No iesākuma brūnais vickulis ātri krita, tad instinkti izplētās abi spārni; brīdī putns turējās kā uz vietas, tad pamazām gausiem vēdieniem sāka celties uz augšu — arvienu augstāki, arvienu augstāki, no iesākuma taisni stāvus, tad aprakstīdams nelielu riņķi, kamēr beidzot tik-

ko varējām saredzēt zilajā saulainajā debesu tālē sīku melnu punktiņu.

Džamaledins pie pirmajiem spārnu vēdieniem, kad ērglis sāka celties gaisā, saķēra manu plecu savās dzelzsrūkās un spieda. Acis, no kuņģam viņam lija asaras, viņš ne uz acumirkli nenolaida no ērgļa. Tikai kad pazuda sīkais punktiņš pie sniegu galotnēm, Džamaledins nosēdās, kā bez spēka, zemē. Labu brīdi klusējām. Tad Džamaledins īsi ieteicās:

„Kādus viņš tagad atradīs savējus?”

Vairāk ne vārda neteicis, kā visu aizmirsis, viņš piecēlās un sāka iet uz leju, uz aula pusi. Es viņam sekoju pāris soļus iepakaļus.

Tā mēs gājām labu laiku klusēdami, kad neviļus pār sūnām un sīko zālīti ieraudzīju paceļamies nelielu zaļu krūmiņu pašā celiņa malā. Ieskatījies labi, redzēju, ka tas ir mūsu Latvijas kadiķītis — īsts dzimtenes kadiķītis ar saviem asi mīkstajiem spurīšiem. Nokniebu mazu zariņu, sablaizīju pirkstos — kā tad, kadiķu smarža.

Man kļuva tik priecīgi ap sirdi, it kā es būtu sastapis mīļu draugu iz tālās dzimtenes.

Atsaucu Džamaledinu atpakaļ un liku viņam priekšā te atpūsties kādu brītiņu.

Nosēdāmies abi pie kadiķīša zemē, un es mēģināju Džamaledinam izskaidrot, kādēļ man sīkais krūmiņš tik dārgs. Stāstīju viņam par savu dzimteni, par piederīgiem, ka tur jau trešo gadu neesmu bijis . . .

Bet Džamaledins mani nedzirdēja. Viņa tumšās spožās acis lūkojās kaut kur iesāpus un izvairījās no parastā taisnā skata. Domāju, ka viņš kaunas par savām asarām pēc ērgļa aizlaišanās.

Klusu piecēlāmies un gājām mājās.

Līdz pat vakaram Džamaledins vēl nebija apmierinā-

jies. Arī parastā dziedāšana un saza trimšķināšana šovakar nebija dzirdama.

Otrā rītā ilgi nevarēju sagaidīt Džamaledina, ne ar mazgājamo ūdeni, ne ar tēju. Iegāju viņa istabiņā, bet arī te viņa nebija.

Ūdens bija pilns spainis, piens pudelē, kā parasts, gaļa nomazgāta uz kapājamās dēles, bet tēja neuzvārīta. Uz loga bēģeļa nauda — daži rubļi un sudraba un vara sīkumi. Man galvā radās šaubas. Arī viņa sazs nekarājās vairs pie sienas.

Atstātā uz loga nauda, paņemtais sazs un neuzvārītā tēja manas šaubas tikai palielināja.

Aizgāju pie piena pārdevēja un prasīju, kad Džamaledins ņēmis no viņa pienu?

No vakara slaukuma: esot bijuši kalnos, nav vārijuši pusdienu, tādēļ pienu vajagot vakarā. No rīta vēl neesot ņēmis.

Tagad vairs nešaubijos, ka Džamaledins aizgājis apraudzīt savējus: Fatnu, Zarzarīņu un māti. Bet nebiju ar sevi skaidrībā, ko darīt: uzdot aprīņka priekšniekam, ka Džamaledins aizgājis, jeb nē? Nospriedu, ka priekš Džamaledina labāki, ja tik ātri te nedabū zināt, un tādēļ nekā neteicu. Bet ap pusdienu jau atskrēja Ragimhans un jautāja, vai taisnība, ka Džamaledins aizbēdzis? Visi bazarā par to runājot. Piena pārdevējs pat esot redzējis, kā viņš bēdzis.

Atnāca arī aprīņka priekšnieks nukēra pavadībā un prasīja, kur Džamaledins? Atteicu, ka nezinu, ka gaidu katru brīdi to pārnākam.

„Vai viņa lietas te?“

„Džamaledinam nebija nekādu lietu. Viņš dzīvoja, kā putns, no rokas mutē.“

Aprīņka priekšnieks iegāja Džamaledina istabiņā.

„Kas tā par naudu? To Džamaledins atstājis? Vai tikdaudz vēl varēja būt pie viņa jūsu naudas?“

Nekā neatteicu.

„Nav ne vismazāko šaubu. Ak tu bezgodis tāds!“
apriņķa priekšnieks bārās.

„Ja Džamaledins būtu bezgodis, tad viņš vismaz to naudu te nebūtu atstājis,“ mēģināju atspēkot.

Bet apriņķa priekšnieks uz mani neklausījās:

„Tas vis tikai tādēļ, ka toreiz pēc gubernatora aizbraukšanas jums visiem pielaidos. Došu tūlī telegramu, lai balodīti tur sagaida.“

„Kas viņam būs par bēgšanu?“ ieprasījos.

„Kas būs? Vispirms miesas sods un tad pagarināta izsūtīšana uz tādām vietām, kā Fija, vai vēl labākām. Bet galvenais — lieka sarakstīšanās, jo viņš atrodas zem policijas uzraudzības.“

Un apriņķa priekšnieks pats aizsteidzās uz telegrafu.

Pēc trim dienām pienāca telegrafiska atbilde:

„Sagaidījām. Pēc izveseļošanās atpakaļ.“

Izveseļošanās saprotama: pēc dabūtā miesas soda.

Kadikītis, gadījums ar Džamaledīnu mani izsita pavīsam no parastām slīdēm. Sataisījos uz ātru roku un aizbraucu atvaļinājumā uz dzimteni.

* * *

Uz Dagestanu atpakaļ vairs neaizbraucu, bet pārgāju uz citu vietu. Dagestanam atvedu rudenī sev līdzī vietnieku. No tā dzirdēju, ka Džamaledins tajā pašā rudenī bēdzis no Fijas no jauna un par pretošanos pie saķeršanas nošauts.

Es netaiķi katru reizi pieminu ar vissiltākām jūtām. Esmu viņam arī sevišķu pateicību parādā: pēc Dagestana neņemu vairs kārtis rokā un bez kāda iemesla nedodu vairs nevienam naudu un arī neņemu no citiem.

Saturs:

	Lpp.
1. Vasarā	3
2. Džamaledins un ērglis	26

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309111220

No sērijas

„Grāmatas skolai un mājai“

iznākušas šādas grāmatas:

1) A. Kamardieša — Kometas un kritošas zvaigznes	Maksa 15 r.
2) Gustava Geierštama — Mani puikas	„ 40 „
3) Bičer-Stou — Krusttēva Toma būda	„ 80 „
4) Marka Tvena — Princis un nabaga zēns ..	„ 90 „
„ „ — Toma Soera piedzīvojumi ..	„ 50 „
5) N. Karinceva — Kādas dzīves stāsts	„ 25 „
(Tomass Edisons.)	
6) Prof. A. Kaufmaņa — Cilveces saimnieciskās dzīves attīstība	„ 30 „
7) Ed. de Amičis — Kāda itāliešu skolnieka dienas grāmata	„ 70 „
8) D. Defo — Robinsons Krūziņš	„ 80 „
9) N. Karinceva — Pirmais ceļojums ap zemi ..	„ 30 „
10) Z. Lagerlef — Sniegbaltīte	„ 30 „
11) Birznieka-Upīša — Pastariņa dienas grāmata. Ilustrejis A. Krōnenbergs	„ 80 „
12) H. Malo — Atrasts bērns	„ 70 „
13) E. d'Ervilji — Aizvēsturiskā zēna piedzīvoj.	„ 60 „
14) J. Jaunsudrabiņa — Skolā. Ar autora ilustrac.	„ 40 „
15) H. Aanruda — Sidsele-Garšvārcīte	„ 40 „
„ „ — Laimes bērns Selve	„ 40 „
16) Dž. Nilendera — Metsolas zēni	„ 40 „
17) Mig. Servantesa — Don-Kichots	„ 70 „
18) E. Seton-Tompsona — Stāsti, I. daļa	„ 50 „
19) B. Bjernsona — Stāsti, I. daļa	„ 40 „
20) R. Kiplinga — Stāsti, I. daļa	„ 40 „
21) Mamina-Sibirāka — Stāsti, I. daļa	„ 40 „